

Державний комітет України у справах архітектури,
будівництва і охорони історичного середовища
ДЕРЖБУД УКРАЇНИ

ІНСТРУКЦІЯ
ДО СКЛАДАННЯ ІСТОРИКО-
АРХІТЕКТУРНИХ ОПОРНИХ ПЛАНІВ
НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ УКРАЇНИ

З а т в о р д ж е н а
наказом Держбуду України
№ 76 від 24 червня 1991р.

Київ - 1992

УДК 711.4(091)+(477)

Інструкція до складання історико-архітектурних опорних планів населених місць України
Держбуд України - Київ, 1992, 26 с.

Інструкція містить вимоги до складу, змісту, порядку погодження та затвердження історико-архітектурних опорних планів міст, селищ і сіл комплексних містобудівних обліково-охоронних документів, що фіксують інформацію про пам'ятки історії та культури цих населених місць, їх міське та природне оточення, викладає напрямки використання історико-архітектурних опорних планів й тісно пов'язаних з ними зон охорони пам'яток історії та культури.

Розроблена КиївНДІП містобудівництва та КиївНДІТАМ Держкомархітектури /відповідальний виконавець Є.Є.Водзинський/.

Підготовлена до затвердження управлінням охорони історичного середовища Держбуду України /Ю.П.Ліхой, О.І.Косаревський/.

Погоджено Міністерством культури України лист № ІЗ-3/77-41 від червня 1991 р.

Строк введення в дію І серпня 1991 р.

Редактор Б.П.Сапюк

Підписано до друку
Замовлення

1992 р. Обсяг І, 2 ар.арк.
Тираж 120 прим. Безкоштовно

(6) Держбуд України, 1992

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

І. Історико-архітектурний опорний план - комплексний містобудівний обліково-охоронний документ, який фіксує відповідну інформацію про нерухомі пам'ятки історії та культури населеного місця і пов'язане з ними оточення.

Інструкція визначає основні вимоги до обстежень, науково-пошукових робіт і досліджень, необхідних для складання історико-архітектурних опорних планів, їх складу і змісту, а також послідовність розробки, погодження й затвердження історико-архітектурних опорних планів і сферу їх використання при проектуванні та для контролю за здійснюваними в історичному середовищі перетвореннями.

2. Інструкція розроблена згідно з Законом УРСР від 13 липня 1978 р. "Про охорону та використання пам'яток історії та культури" і Постановою Ради міністрів УРСР від 27 січня 1983 р. № 39 "Про заходи по дальшому поліпшенню охорони, використання і реставрації пам'яток історії та культури".

3. Історико-архітектурні опорні плани складають для всіх історичних населених місць України. Насамперед вони повинні складатись для населених місць з визначною комплексною історико-культурною спадщиною /додаток 3/.²

Історико-архітектурний опорний план складають згідно з завданням, яке видається республіканськими державними органами охорони пам'яток історії та культури /додаток І/.

4. Історико-архітектурний опорний план складають з урахуванням даних наявних у різних установах і організаціях та одержаних після натурних обстежень і спеціальних досліджень, виконаних незалежно від містобудівного проектування або під час перед-

- І. Пам'ятки історії, археології, містобудування, архітектури, монументального мистецтва та інші об'єкти, що становлять історичну, наукову, художню чи іншу культурну цінність.
2. Міста і селища, що мають значну кількість пам'яток і цінних об'єктів, які становлять кілька видів спадщини. Список сіл з цінною спадщиною буде виданий окремим випуском.

проектних досліджень. Він є обов'язковою складовою частиною генерального плану історичного міста /села/, містить дані про його історико-культурну спадщину в обсязі, достатньому для вирішення питань її охорони та використання на цій стадії містобудівного проектування, і дає узагальнену характеристику спадщини. Якщо його розробка випереджає складання генерального плану, історико-архітектурний опорний план набирає чинності окремого облікового місторегулюючого документа.

5. Матеріали історико-архітектурного опорного плану є необхідними для розробки проекту або коригування зон охорони пам'яток історії та культури. Історико-архітектурний опорний план і встановлені зони охорони пам'яток історії та культури – це самостійні взаємодоповнючі документи, що забезпечують ефективну охорону та використання історико-культурної спадщини населених місць, які треба замовляти, опрацьовувати, погоджувати, затверджувати і використовувати разом.

6. Історико-архітектурні опорні плани та зони охорони складаються установами, організаціями та творчими колективами, спеціалізованими в галузі вивчення, охорони і використання пам'яток на основі ретельних обстежень і досліджень.¹ Допільно комплексні дослідження та розробку зазначених документів виконувати послідовно, єдиною робочою групою.

7. Ця інструкція обов'язкова для організацій, які складають історико-архітектурні опорні плани; державних органів охорони пам'яток історії та культури; архітектурно-містобудівних органів і тих установ та організацій, що проектують і здійснюють планування, забудову і реконструкцію міст, селищ та сіл України.

II. ВИМОГИ ДО КОМПЛЕКСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІСТОРИЧНИХ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ

8. Дослідження проводять за програмним завданням, яке видають республіканські державні органи охорони пам'яток історії та культури /додаток 2/.

1. Ці документи розробляють на замовлення або за дорученням місцевих Рад.

9. До проведення комплексних досліджень історичних населених місць залучають установи, що спеціалізуються в галузі вивчення та охорони пам'яток, відповідні учбові заклади та інші організації. Дослідження виконують архітектори-містобудівники, ландшафтні архітектори, історики архітектури, архітектори-реставратори разом з мистецтвознавцями, археологами, істориками, краєзнавцями, етнографами та іншими спеціалістами.

10. Залежно від кількості пам'яток історії та культури, величини історичного поселення та його природних особливостей склад досліджень до історико-архітектурних опорних планів та строк їх виконання можуть істотно змінюватись. Склад досліджень, їх строки і коло спеціалістів визначає програмне завдання.

11. Дослідження включають виявлення, вивчення та оцінку об'єктів спадщини і визначення їх ролі в композиції та обличчі міста, селища, села.

Комплексні дослідження проводять у два етапи.¹

На першому етапі – на основі натурних обстежень, пошуків та вивчення історичних планів, архівних матеріалів і літературних джерел – виконують історико-містобудівні та історико-архітектурні дослідження і аналіз особливостей та меж композиційного впливу об'єктів історико-культурної спадщини.

На другому етапі – при додатковому зборі даних і детальному дослідженні окремих кварталів, ансамблів, будинків та інших утворень – уточнюють одержані раніше характеристики і збирають матеріали до облікових документів виявлених цінних об'єктів, що складають середовище.

12. Комплексні дослідження першого етапу повинні передувати розробці ТЕО генерального плану /для міст відповідної величини/ і генерального плану історичного міста, селища, села. Вони мають узагальнений характер, дають цілісне уявлення про історичне населене місце, цінність спадщини та її ролі у його структурі та обличчі.

Зібрані на цьому етапі досліджень дані, зроблені оцінки і висновки повинні бути достатніми для прийняття на цих стадіях містобудівного проектування рішень, що відповідають вимогам

1. Для міст і селищ з нескладною спадщиною пропонується їх поєднання. Для сіл дослідження треба проводити в один етап.

охорони і раціонального використання пам'яток історії та культури.

13. На другому етапі досліджень, який має передувати розробці проєктів детального планування центрів історичних міст /селищ/ і реконструкції /регенерації/ їх історичних утворень, детально вивчають планування і забудову міста /селища/ та особливості історичного міського середовища. За цього необхідно уточнити попередні дані й оцінки і одержати всі відомості і характеристики, включаючи дані про технічний стан забудови, необхідні для розробки вказаних проєктів.

Другий етап вивчення історичного міста /селища/ може здійснюватися самостійно або як складова частина передпроектних досліджень.

14. Другий етап, як і перший, включає натурні обстеження, архівні та історико-літературні пошуки, збір і аналіз історичних планів, гравюр, малюнків, старих фотографій і креслень. Додаткові комплексні дослідження на цьому етапі виконують в обсязі, достатньому для вирішення завдань охорони й використання пам'яток історії та культури і їх середовища на стадіях містобудівного проектування, вказаних у п. 13.

15. На другому етапі необхідно одержати:

- додаткові відомості про пам'ятки історії та культури та їх середовище;
- уточнені списки цінних пропонуєваних до взяття під охорону будинків і споруд, інших об'єктів, що мають історико-культурну цінність;
- дані про виявлені пам'ятки архітектури й значні історичні будівлі, необхідні для складання їх інвентарних описових карток;
- детальна характеристика планувальної та просторової організації історичного району і його складових частин;
- уточнені оцінки спадщини історичного міста /селища/.

16. Результати першого етапу досліджень використовують у складанні історико-архітектурного опорного плану, другого - у складанні матеріалів історико-архітектурної інвентаризації забудови міста /селища/.

17. Історико-архітектурні опорні плани і матеріали історико-архітектурної інвентаризації забудови населених місць, що

фіксують дані проведених досліджень, передають Держбуду України. Держбуду України передають і копії історичних документів, виявлених у час досліджень /старих планів, іконографічних матеріалів, інвентарів тощо/ та негативи фотофіксації історичних об'єктів /не менш як 6x6 см/.

18. Розробці проєктів комплексної реконструкції чи регенерації окремих частин історичного району, кварталів, груп будівель повинні передувати глибокі дослідження еволюції їх планування і забудови та пов'язаного з ними оточення. За їх виконання одержують вичерпну інформацію про містобудівний та архітектурний розвиток виділених об'єктів реконструкції, особливості й цінність їх складових елементів. Таке вивчення історичного середовища є поглибленням, розвитком другого етапу досліджень.

Результати цих досліджень включаються до тому /розділу/ "Передпроектні дослідження" вказаних проєктів.

III. СКЛАД І ЗМІСТ МАТЕРІАЛІВ, ЩО ФІКСУЮТЬ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНУ СПАДЩИНУ

Історико-архітектурний опорний план

19. Основу історико-архітектурного опорного плану як комплексного обліково-охоронного документа складають дані двох головних частин першого етапу досліджень: однієї, що виявляє об'єкти історико-культурної спадщини, і другої, що аналізує їх художні якості та композиційний вплив. Документ складається з основного креслення аналогічної назви, схем, що доповнюють його, та інших матеріалів і текстової частини.

Матеріали історико-архітектурного опорного плану входять до генерального плану міста /села/.

20. "Історико-архітектурний опорний план" /основне креслення/ виконують на топогеодезичній підоснові у масштабі основних креслень генерального плану з деталізацією для крупних і найкрупніших міст їх окремих частин у більшому масштабі.

На ньому показують:

- пам'ятки архітектури /ті, що стоять на обліку, і пропонуєвані/: споруди житлової, промислової, оборонної, культової, народної архітектури, громадські та інженерні споруди;
- історичну забудову /значні й рядові будівлі різної кате-

горі: промислові, житлові та господарчі будинки, промислові, культові та стародавні оборонні споруди;

- місця втрачених важливих за історичним значенням будиноків, споруд, оборонних укріплень;

- дисгармонійні будівлі та споруди;

- пам'ятки містобудування /ті, що стоять на обліку і пропонувані/ та інші містобудівні об'єкти, які мають історико-культурну цінність: архітектурні ансамблі та комплекси /громадські, оборонні, культові, житлові, промислові, господарчі/, історичні центри, квартали, площі, садиби, двори, вулиці, залишки старовинного планування й забудови;

- пам'ятки історії: будинки, споруди, пам'ятні місця, пов'язані з важливими історичними подіями в житті народу, розвитку суспільства й держави, війнами, розвитком науки, техніки, будівництва, культури, життям видатних діячів і митців, їх могили, поховання загиблих за свободу і незалежність Батьківщини, місця масових репресій;

- пам'ятки археології: городища, кургани, залишки давніх поселень, поховань окремих споруд, укріплень, виробництва, каналів, доріг, могильників, кам'яні фігури, знаки, наскальні зображення, ділянки історичного культурного шару;

- пам'ятки монументального і монументально-декоративного мистецтва: монументальна скульптура, обеліски, мозаїки; паркова скульптура, фонтани, джерела, огорожі, ґрати тощо;

- пам'ятки садово-паркового мистецтва та меморіальні парки: старі парки, сади, садиби, сквери, бульвари, ділянки цінного озеленення, водні поверхні, природні доміанти;

- пам'ятки природи, цінні природні ландшафти, архітектурно-ландшафтні комплекси;

- межі історичної частини міста /селища, села/, історико-архітектурних /культурних/ заповідників, заповідні території, території пам'яток, затверджені зони охорони, історико-культурні зони.

На основному кресленні необхідно подавати списки всіх показаних на ньому пам'яток історії та культури тих, що стоять на обліку, та пропонуваних/.

"Історико-архітектурний опорний план" /основне креслення/ доповнюють схеми "Історичний територіальний і планувальний розвиток міста", "Ландшафт міста" та "Прилеглі до міста терито-

рії". I

21. Схему "Історичний територіальний і планувальний розвиток міста" розробляють в масштабі 1:10000, а для крупних і найкрупніших міст - 1:25 000, 1:50 000. На схемі кількома наступними кресленнями показують етапи становлення міста /селища, села/ зокрема його сучасний стан. На ньому необхідно нанести: межі міста на кожному з етапів, найважливіші історичні дороги, вулиці, майдани, визначні історичні споруди та комплекси. До схеми додаються історичні плани міста /селища, села/.

22. Схему "Ландшафт міста" виконують у масштабі 1:10 000, для крупних і найкрупніших міст - 1:25 000, 1:50 000. На ній показують: основні природні осі та вузли, вододіли, тальвеги, кромки схилів, гори, скелі, заплави, ріки, струмки, озера, ставки, ліси, сади, сквери, парки, луки, поля, характерні ділянки природного ландшафту, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, пам'ятки природи, природні заповідники, заказники.

23. Схему "Прилеглі до міста території" виконують у масштабі 1:50 000, для крупних і найкрупніших міст - 1:100 000, 1:300 000, а для сіл - 1:25 000. На ній треба показати розташування поза містом /селищем/ та історично пов'язані з ним пам'ятки історії та культури, основні напрями огляду історичного центру міста /селища, села/ з під'їздів до нього, цінні ландшафти.

24. Результати дослідження особливостей композиційного впливу пам'яток містобудування й архітектури та їх ролі в композиції і обличчі історичного міста /селища/ фіксують на схемі.²

1/ "Міське середовище історичного району";

2/ "Архітектурно-просторова композиція історичного району";

3/ "Видове розкриття пам'яток архітектури".

25. Схему "Міське середовище історичного району" виконують у масштабі 1:5000. На ній показують: час спорудження будівель

I. Аналогічні схеми розробляють для селища, села.

2. Для сіл достатньо виконанні лише схеми "Видове розкриття пам'яток архітектури". Зміст перших двох відображається на історико-архітектурному опорному плані села.

/основні періоди/; пам'ятки архітектури, характерні для міста /селища/, будинки, рядову забудову та інші об'єкти, що формують їх історичне середовище; ділянки та фронти забудови, що мають індивідуальні риси, їх цінність для обличчя історичного району; елементи історичної структури території /фортеця, райони, слободи, урочища/, парки, сквери, масиви зелених насаджень, що визначають своєрідність міста /селища/.

26. Схему "Архітектурно-просторова композиція історичного району" виконують у масштабі 1:5000. На ній показують: історичні та нові архітектурні домінуючі різних категорій, архітектурні акценти, архітектурні ансамблі та комплекси, головні й підпорядковані планувально-композиційні осі, основні міські простори, серед них дисгармонійні, кромки схилів, водні поверхні.

27. Схему "Видове розкриття пам'яток архітектури" виконують у масштабі 1:10 000 /для села - 1:5000/. На ній показують: пам'ятки архітектури й цінні стародавні споруди, що виступають як історичні архітектурні домінуючі і акценти; зони огляду пам'яток архітектури й цінних історичних споруд, зони формування видів, що містять ці споруди, оглядові точки, осі, фронти; характерні відстані /нікісі пороги/ зорового сприйняття пам'яток архітектури; допустимі висоти нової забудови; кромки схилів, природні домінуючі, водні поверхні, зелені насадження.

Обов'язковою складовою аналізу видового розкриття пам'яток архітектури є фотофіксація характерних видів на пам'ятки архітектури, перспективи і панорами історичного району. До складу її матеріалів повинні входити і демонстраційні фотопанорами, зняті з ключових для огляду історичного населеного місця точок.

28. Крім названих схем, за потреби, згідно з програмним завданням, додатково можуть бути виконані й інші креслення: профілі місцевості, розгортки, панорами, перспективи, аналіз взаємодії історичної забудови та забудови, що проектується тощо.

29. Пояснювальна записка до історико-архітектурного опорного плану розкриває результати збору та узагальнення даних щодо пам'яток і комплексних досліджень історичного міста /селища, села/. Вона повинна мати:

- опис розвитку населеного місця, що розкриває його основні етапи, умови та події, що безпосередньо впливали на його станов-

лення й архітектуру; особливості формування його планування, забудови, опис пов'язаних з ним історичних подій, явищ культури;

- визначення історичного району міста /селища/, та його характерних частин; обґрунтування меж історичного району;

- аналіз існуючих планування й забудови історичного району, ступеня їх збереженості, визначення історико-культурної цінності;

- характеристики історичного міського середовища, а саме: архітектурно-художніх особливостей історичних будинків, споруд та інших об'єктів традиційних для даного населеного місця, озеленення, благоустрою;

- аналіз архітектурно-просторової композиції та пейзажно-видової структури історичного району та композиційного впливу об'єктів спадщини;

- характеристики ландшафту як найбільш сталого структуро-формуючого фактора, виявлення природних особливостей місцевості, що визначають своєрідність планування та просторової побудови міста /селища, села/;

- комплексну оцінку території населеного місця;

- узагальнене визначення історико-культурної спадщини міста, селища, села як комплексного об'єкта охорони, що розкриває його характерні риси й цінність;

- аналіз діючих містобудівних проектів щодо їх відповідності вимогам охорони та використання пам'яток історії та культури.

У додатках до пояснювальної записки наводять списки пам'яток історії та культури різних видів і категорій - тих, що перебувають під охороною, і тих, що виявлені і пропонуються для взяття на облік; значних історичних будівель та споруд; цінних історичних містобудівних об'єктів; список використаних матеріалів й документів; виписки з документів.

В пояснювальній записці або в окремому томі наводиться історичні плани, гравюри, малюнки, старі фотографії, особливі фотофіксації пам'яток, значних історичних споруд, будівель, характерних для даного історичного населеного місця будинків - представників рядової історичної забудови.

30. У населених місцях з найбільш цінною та різноманітною спадщиною та складними природними умовами історико-архітектурний опорний план може включати й додаткові схеми та більший обсяг

текстових матеріалів, ніж передбачено інструкцією.¹ Необхідна й деталізація основного креслення /виконання основних частин історичного району в більшому масштабі/.

31. У невеликих містах, селищах та селах з відносно простими природними умовами й невеликою кількістю пам'яток історії та культури можна об'єднати історико-архітектурний опорний план і зони охорони пам'яток історії та культури, аналіз природного ландшафту й видового розкриття пам'яток архітектури, аналіз міського середовища й архітектурно-просторової композиції.

32. Історико-архітектурні опорні плани і зони охорони пам'яток історії та культури можна розробити і для складних історичних архітектурно-містобудівних та ландшафтних комплексів, що включають, крім історичного населеного місця, значні прилеглі й візуально пов'язані з ним території, де розташовані цінні архітектурні споруди, історичні та меморіальні об'єкти і місця, пам'ятки природи й ландшафти з високими пейзажними якостями; або для групи тісно пов'язаних історичних міст і поселень. В такому разі /як обов'язковий/ зберігають основний склад матеріалів, а масштаб креслень і додаткові схеми визначаються особливостями цих комплексних об'єктів охорони. Крім зведених матеріалів, необхідно розробити й окремі історико-архітектурні опорні плани історичних населених місць, що складають ці комплекси.

33. Зміни й доповнення потрібно регулярно вносити до історико-архітектурного опорного плану. З появою нових даних в самостійних археологічних, історико-архітектурних, історико-містобудівних дослідженнях і детальних дослідженнях, які повинні передувати розробці ПДП, проектів реконструкції і регенерації окремих частин і кварталів історичного району, їх вносять на основне креслення і фіксують у тексті документа. До текстових матеріалів вносять перелік проведених доповнень та змін із зазначенням джерел нової інформації. Ці доповнення роблять державні органи охорони пам'яток історії та культури.

¹. Виконують за домовленістю з замовником згідно з програмним завданням на дослідження /додаток 2/.

Матеріали історико-архітектурної інвентаризації забудови¹

34. Результати другого етапу досліджень історичного населеного місця фіксують матеріали історико-архітектурної інвентаризації забудови. Вони охоплюють його найціннішу в історико-культурному відношенні частину й містять детальну інформацію щодо історичних планування, забудови й інших об'єктів спадщини, достатню для прийняття обґрунтованих рішень на стадії детального планування.

35. У складі "Матеріалів інвентаризації" необхідно розробляти такі креслення:

"План розташування пам'яток історії та культури" - головне креслення/, виконаний на топогеодезичній підоснові у масштабі основних креслень проекту детального планування або реконструкції історичного району - 1:2000, 1:1000. На ньому показують ті самі види об'єктів, що й на "Історико-архітектурному опорному плані"; й елементи благоустрою, малі форми, будівлі та споруди різної цінності. За потреби можна показати характер покриття вулиць, проїздів, пішохідних шляхів і типи покрівель будинків.

"Схеми планування і забудови історичного району" /основні етапи розвитку/. Схеми виконують на сучасній ситуації у єдиному масштабі - 1:5000, 1:2000.

36. В пояснювальній записці "Матеріалів інвентаризації" мають бути викладені:

- еволюція планування, принципи та засоби його організації /планувальна система, планувальний модуль, парцеляція тощо/, регіональні відзнаки, цінність існуючого планування;

- еволюція забудови, її стилізові й конструктивні особливості, будівельні матеріали, кольорова вирішення, історико-культурна цінність, загальний технічний стан;

- характер історичного благоустрою, озеленення, малих форм, цінність їх елементів;

- обґрунтування змін зафіксованих в історико-архітектурному опорному плані оцінок об'єктів спадщини, мех історичних утворень;

¹. Виявлення та облік пам'яток архітектури здійснюється за самостійними державними програмами. Їх дані необхідно вносити до матеріалів історико-архітектурної інвентаризації забудови.

- обґрунтування змін зон охорони пам'яток /якщо такі необхідні/;

- детальні дані про історичні ансамблі і комплекси і їх оточення, історичне середовище, що зберіглося, просторову організацію історичного району населеного місця;

- аналіз діючих ПДП та проектів реконструкції щодо їх відповідності вимогам охорони та збереження пам'яток.

Пояснювальна записка повинна містити списки існуючих і пропонувані для взяття під охорону держави пам'яток історії та культури. До складу роботи повинні входити інвентарні описові картки пам'яток архітектури, будинків і споруд, пропонувані до взяття під охорону держави, та будівель, віднесених до категорії "значні історичні будинки".

37. За домовленістю з замовником /за додаткову плату/ "Матеріали інвентаризації" можуть включати і загальні рекомендації з можливого функціонального використання території історичного району, пам'яток архітектури, інших житлових та громадських будівель, що складають історичне середовище, можливих розмірів нових будинків, відтворення цінних втрачених елементів планування та забудови.

В роботі можуть бути виконані розгортки вулиць і майданів, перспективи, аксонометрії та інші креслення й додаткові схеми.

Зони охорони пам'яток історії та культури

38. Зони охорони розробляють на основі історико-архітектурного опорного плану історичного населеного місця з врахуванням узагальнюючої комплексної оцінки його території. /історико-культурної, природно-ландшафтової і естетичної/. До їх меж входять території в зоні розташування та впливу об'єктів спадщини. Визначений режим зон охорони повинен враховувати всі виявлені особливості історико-культурної спадщини і перекладати загальні вимоги його охорони в комплекс містобудівних заходів та обмежень, що визначають можливість використання території у межах зон.

39. Креслення "Зони охорони пам'яток історії та культури" виконують на топогеодезичній підоснові в масштабі основних креслень генерального плану. На ньому показують усі пам'ятки історії

та культури, нанесені на історико-архітектурному опорному плані; оглядові точки, осі та фронти, що мають бути збережені; допустимі висоти забудови; межі територій пам'яток, заповідників, заповідних територій, охоронних зон, зон регулювання забудови /загального і суворого режиму/, зон охоронюваного ландшафту, ділянки історичного культурного шару; наводять перелік зон охорони, їх розміри /в гектарах/ та основні вимоги режиму використання території зон.

Пояснювальна записка до проекту зон охорони пам'яток історії та культури повинна мати обґрунтування прийнятих рішень; площі зон охорони; опис кордонів зон охорони; виклад режиму реконструкції та використання територій у межах зон охорони; окремі конкретні пропозиції щодо формування планування, забудови та ландшафту, якщо вони розроблені в процесі визначення режиму зон охорони.

40. Затверджені раніше зони охорони можуть уточнюватися на основі нових даних, одержаних при подальших дослідженнях /п.13 та 19/. Уточнення треба вносити в зони охорони після погодження пропонувані змін кордонів та режимів зон з республіканськими державними органами охорони пам'яток і затвердження їх відповідними рішеннями виконавчих комітетів обласних, міських /міст республіканського підпорядкування/ Рад народних депутатів.

IV. ПОРЯДОК ПОГОДЖЕННЯ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ

41. Завершений історико-архітектурний опорний план необхідно розглянути на науково-технічній раді спеціалізованої в галузі вивчення і охорони пам'яток історії та культури установи. Після схвалення на НТР його направляють на погодження й затвердження.

Історико-архітектурні опорні плани історичних міст і селищ України погоджують із спеціальними підрозділами охорони пам'яток Держбуду України та Міністерства культури України.

Погодження та передача на затвердження здійснюється організацією-розробником за дорученням замовника.

42. Строк погодження з республіканськими державними органами охорони пам'яток історії та культури - 3 місяці з дня подачі історико-архітектурного опорного плану.

Копії листів з погодженням включаються до пояснювальної записки історико-архітектурного опорного плану міста /селища, села/.

43. Історико-архітектурний опорний план треба погоджувати і затверджувати разом із проектом зон охорони пам'яток історії та культури.

44. Історико-архітектурний опорний план населеного місця і зони охорони його пам'яток історії та культури затверджують виконавчі комітети обласних і міських /міст республіканського підпорядкування/ Рад народних депутатів. Вони подаються на затвердження замовником або /за його дорученням/ організацією-розробником протягом місяця після погодження.

Строк затвердження історико-архітектурних опорних планів та зон охорони пам'яток історії та культури - 2 місяці.

45. Якщо документи розглянуто і відхилено, всі матеріали разом із протоколом та постановою передаються до погоджувальної організації на розгляд. Якщо вони вдруге будуть погоджені, то таке погодження вважається остаточною. Коли погоджувальні інстанції визнають відхилення обґрунтованим, то документи повертають на доопрацювання. Доопрацьовані документи знову погоджують в установленому порядку. Погодження доопрацьованих документів теж вважаються остаточною.

Остаточно погоджені історико-архітектурний опорний план та зони охорони пам'яток історії та культури міста /селища, села/ замовником або /за його дорученням/ організацією-розробником передаються на затвердження до Держбуду України.

Копії затвердження історико-архітектурного опорного плану та зон охорони пам'яток історії і культури включають до пояснювальних записок до них.

46. Копії креслень затверджених історико-архітектурного опорного плану і зон охорони пам'яток історії та культури /відкриті або для службового користування/ передають на збереження

I. Списком пам'яток історії та культури населеного місця, пропозиції щодо уточнення й доповнення яких внісено в історико-архітектурному опорному плані, затверджують самостійно у визначеному порядку.

до Держбуду України /усіх історичних населених місць республіки/ та до обласних державних органів охорони пам'яток історії та культури /міст, селищ і сіл даної області/.

Оригінали цих документів зберігають в архітектурно-містобудівному органі місцевої Ради історичного населеного місця.

У. ВИКОРИСТАННЯ

47. Історико-архітектурні опорні плани, зони охорони пам'яток історії та культури необхідно використовувати при видачі завдань на проектування, складанні архітектурно-планувальних завдань та інших проектних завдань, розробці і погодженні всіх видів проектної документації, передбаченої чинними документами про склад, порядок розробки, погодження і затвердження схем і проектів районного планування, планування та забудови міст, селищ і сільських населених пунктів, проектів реконструкції, озеленення, благоустрою історичних зон населених місць та їх окремих частин і проектів інженерних споруд і робіт, пов'язаних з перетворенням ландшафту у межах зон охорони.

Це основні документи у вихідних даних про пам'ятки історії та культури, що надаються замовником.

Завдання на проектування та архітектурно-планувальне завдання на розробку проектів необхідно погоджувати з державними органами охорони пам'яток історії та культури.

48. Завдання на проектування генплану, ППІ і інших проектів, що охоплюють значні території історичного району населеного місця і пов'язаного з ним оточення, повинні містити загальну оцінку їх історико-культурної спадщини, впливу до її охорони та використання до проведення необхідних пошуково-дослідних робіт.

49. В архітектурно-планувальних завданнях при визначенні конкретних вимог до охорони та використання пам'яток, та до планування і забудови окремих ділянок історичного міста /селища/ повинні максимально використовуватись матеріали історико-архітектурного опорного плану і зон охорони пам'яток історії та культури.

50. У проектах /схемах/ районного планування, на картосхемах розташування нерухомих пам'яток історії, археології, місто-

будування та архітектури, монументального мистецтва і зон охорони пам'яток необхідно вказати зафіксовані на історико-архітектурних опорних планах об'єкти спадщини і затверджені зони охорони пам'яток історії та культури, історико-архітектурні заповідники, заповідні території, місцевості. Зони охорони повинні бути нанесені на основному кресленні проекту /схеми/ районного планування.¹ У пояснювальній записці повинні висвітлюватись цінність спадщини, стан і заходи з охорони пам'яток історії та культури та визначений режим їх охорони.

51. У генеральних планах і проектах детального планування історичних населених місць історико-архітектурні опорні плани і зони охорони пам'яток історії та культури є основою для прийняття проектних рішень щодо забезпечення охорони їх історико-культурної спадщини, планування та забудови.

52. У проектах реконструкції історичних зон населених місць історико-архітектурні опорні плани, матеріали історико-архітектурної інвентаризації забудови і зони охорони пам'яток історії та культури є основними вихідними матеріалами для проектування. Проекти реконструкції повинні їх максимально враховувати.

53. У проектах забудови необхідно враховувати всі відомості щодо об'єктів історико-культурної спадщини, розташованих на проєктованій ділянці, та їх зв'язків з оточенням, що є в історико-архітектурному опорному плані, матеріалах історико-архітектурної інвентаризації забудови та інших матеріалах; вимоги до реконструкції забудови й використання території, розроблені в зонах охорони пам'яток історії та культури.

54. Історико-архітектурними опорними планами і зонами охорони пам'яток історії та культури треба користуватися при відведенні ділянок під будівництво. Їх надають як обов'язкові матеріали при погодженні відведень з державними органами охорони пам'яток історії та культури.

55. Історико-архітектурні опорні плани і зони охорони пам'яток історії та культури використовуються місцевими архітектурно-містобудівними органами, державними органами охорони пам'яток

історії та культури і громадськими організаціями для оцінки відповідності проектної документації вимогам охорони і для контролю за будівництвом, реконструкцією, земляними роботами та іншими перетвореннями в зонах розташування і впливу пам'яток; за використанням територій, функціонуванням підприємств і транспорту, що створюють загрозу пам'яткам і порушують природний ландшафт.

¹. Ті зони охорони, які можна зобразити в масштабі цього креслення.

Затверджую
Начальник управління охорони
історичного середовища
Держбуду України

ЗАВДАННЯ

на розробку історико-архітектурного опорного плану
та зон охорони пам'яток історії та культури міста
/селища, села/

1. Підстава для видачі завдання _____
2. Замовник _____
3. Виконавець _____
4. Складання історико-архітектурного опорного плану _____
 - а/ проведення комплексних досліджень _____
 - б/ розробка документа _____
5. Складання зон охорони пам'яток історії та культури _____
 - а/ аналіз потреб охорони спадщини _____
 - б/ розробка документа _____
6. Вихідні дані і матеріали, що надаються замовником _____
7. Інші умови _____
8. Порядок передачі розроблених документів _____

Начальник головного управління
архітектури і містобудування
області

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник управління охорони
історичного середовища
Держбуду України

ПРОГРАМНЕ ЗАВДАННЯ

на проведення досліджень історико-культурної
спадщини міста /селища, села/

1. Об'єкт досліджень _____
Місто /селище, село/, область, кількість жителів, дата виник-
нення, етапи розвитку, головні пам'ятки історії та культури _____
2. Призначення досліджень _____
до історико-архітектурного опорного
плану, до матеріалів історико-архітектурної інвентаризації _____
3. Підстава для видачі завдання _____
4. Замовник _____
5. Виконавець _____
6. Дослідженість населеного місця _____
7. Предмет, мета і завдання досліджень _____
8. Матеріали, які надаються замовником _____
текстові, графічні, фото, _____
на який строк _____
9. Виконувані дослідні і пошукові роботи:
9.1. архівні та бібліографічні пошуки _____
історичні плани, іконогра-
фія, _____
інвентарні дані тощо _____

- 9.2. аналіз історичних документів і історичних джерел _____
- 9.3. натурні обстеження населеного місця і прилеглих до нього територій _____
на площі /га/, в межах _____
- 9.4. фотофіксація _____
об'єкти спадщини, панорами населеного місця _____
- 9.5. аналіз ландшафту населеного місця _____
рельєф, зелені насадження, гідрографія _____
- 9.6. аналіз об'єктів історико-культурної спадщини:
- історичне планування _____
етапи формування, плани _____
- історична забудова _____
етапи розвитку, класифікація, списки _____
- археологічні об'єкти _____
походження, класифікація, списки _____
- пам'ятки мистецтва _____
класифікація, списки _____
- 9.7. аналіз художніх якостей спадщини _____
історичне середовище, архітектурно-просторова композиція, пейзажні якості _____
- 9.8. складання наукового звіту _____
текстові й графічні матеріали _____
10. Склад дослідницької групи _____
11. Порядок наукового керівництва _____
12. Термін досліджень _____
початок, етапи, завершення _____
13. Порядок передачі матеріалів досліджень замовнику _____
кому передачі _____
14. Інші умови _____
авторські права, права власності _____
- Начальник головного управління
архітектури і містобудування
області _____

Погоджено: Місцевий орган охорони
пам'яток містобудування
та архітектури _____

Місцевий орган охорони
пам'яток історії, археоло-
гії та мистецтва _____

СПИСОК

міст і селищ України з цінною комплексною історико-культурною спадщиною

Вінницька область: Бар, Бершадь, Браїлів, Брацлав, Вінниця, Вороновиця, Копайгород, Могилів-Подільський, Муровані Курилівці, Погребище, Немирів, Томашпіль, Тульчин, Тиврів, Хмельник, Шаргород, Ямпіль.

Волинська область: Берестечко, Володимир-Волинський, Голоби, Горохів, Камінь-Каширський, Ковель, Луїв, Луцьк, Любешів, Любомль, Олика, Рожище, Турійськ, Цумань.

Дніпропетровська область: Дніпродзержинськ, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Нікополь, Новомосковськ, Пам'яткоград.

Донецька область: Артемівськ, Горлівка, Донецьк, Краматорськ, Макіївка, Маріуполь, Слов'янськ, Слов'яногорськ.

Житомирська область: Бердичів, Житомир, Коростень, Коростишів, Любар, Миропіль, Новоград-Волинський, Овруч, Олевськ, Радомишль.

Закарпатська область: Берегове, Буштина, Великий Березний, Вилоч, Виноградів, Воловець, Іршава, Королеве, Міжгір'я, Мукачеве, Перечин, Рахів, Солотвина, Тересва, Тячів, Ужгород, Хуст, Чинадєве, Ясинія.

Запорізька область: Бердянськ, Гуляйполе, Запоріжжя, Мелітополь, Томак.

Івано-Франківська область: Бордчани, Болехів, Більшівці, Букачівці, Бурштин, Войнилів, Ворохта, Галич, Гнізденц, Городенка, Ділятин, Долина, Заболотів, Івано-Франківськ, Калущ, Коломия, Косів, Кути, Надвірна, Отиня, Рогатин, Рожнятів, Снитин, Солотвин, Тисмениця, Тлумач.

Київська область: Біла Церква, Богуслав, Васильків, Вишгород, Київ, Переяслав-Хмельницький, Фастів, Ржищів, Яготин.

Кіровоградська область: Кіровоград, Нова Прага, Новомиргород, Новоукраїнка, Олександрівка, Олександрія, Світловодськ.

Кримська область: Алушка, Алушта, Балаклава, Бахчисарай, Білокам'янськ, Ботанічне, Гаспра, Гурзуф, Євпаторія, Керч, Корейз, Лівадія, Масафра, Новий Світ, Оранда, Паркове, Планерське, Севастополь, Сімеїз, Сімферополь, Старий Крим, Судак, Утрос, Форос, Феодосія, Чорноморське, Щабетовка, Ялта.

Луганська область: Кіровськ, Комунарськ, Краснодон, Лисичанськ, Луганськ, Слов'янськ, Старобільськ, Щастя.

Львівська область: Белз, Борщів, Бобрка, Броди, Бряхнівці, Буськ, Великий Любень, Великі Мости, Винники, Галич, Гнізденц, Городок, Добромиль, Дрогобич, Дубляни, Жидачів, Золочів, Івано-Франкове, Кам'янка-Бузька, Комарні, Краківськ, Кукішів, Львів,

Магерів, Медениця, Миколаїв, Моршин, Мостиська, Немпів, Несторів, Нижанковичі, Новий Ярчів, Олеско, Перемишляни, Підкаміння, Поморяни, Пустомити, Рава Руська, Рівдол, Рудки, Самбір, Сколе, Сокаль, Старий Самбір, Стара Сіль, Стрий, Судова Вишня, Турка, Угнів, Хирів, Ходорів, Червоноград, Шкло, Щирець, Яворів.

Миколаївська область: Вознесенськ, Жовтневе, Миколаїв, Очаків, Первомайськ.

Одеська область: Ананів, Балта, Білгород-Дністровський, Болград, Велика Михайлівка, Вилкове, Ізмаїл, Кілія, Кодима, Овідіополь, Одеса, Рені.

Полтавська область: Гадяч, Диканька, Козельщина, Кременчук, Лохвиця, Лубни, Миргород, Пирятин, Полтава, Хорол.

Рівненська область: Березне, Володимирець, Гоща, Дубно, Дубровиця, Клевань, Корость, Мізоч, Млинів, Острого, Рівне, Степань, Червоноармійськ.

Сумська область: Білопіль, Ворожба, Воронеж, Глухів, Конотоп, Кролевець, Лебедин, Низи, Охтирка, Путивль, Ромни, Середина-Буда, Суми, Терни, Тростянець.

Тернопільська область: Бережани, Бучач, Вишневець, Гримайлів, Гусятин, Заліщики, Залужці, Збарж, Зборів, Козова, Кременець, Ланівці, Монастирська, Мельниця-Подільська, Микулинці, Підволочиськ, Підгайці, Почаїв, Скала-Подільська, Скалат, Теребовля, Тернопіль, Товсте, Хоростків, Чортків, Шумське.

Харківська область: Балаклія, Богодухів, Валки, Вовчанськ, Зміїв, Золочів, Ізюм, Кийківка, Кравноград, Краснокутськ, Куп'янськ, Лоботин, Мерефа, Харків, Чугуїв, Шарівка.

Херсонська область: Асканія Нова, Берислав, Генічеськ, Каховка, Нова Каховка, Скадовськ, Херсон.

Хмельницька область: Антоніни, Білогір'я, Волочиск, Городок, Гринів, Деражні, Дунаївці, Ізяслав, Кам'янець-Подільський, Красилів, Летичів, Меджибіж, Нова Ушиця, Полонне, Сатанів, Славути, Смотрич, Стара Снява, Старокостянтинів, Хмельницький, Чорний острів, Шепетівка, Ямпіль, Ярмолинці.

Черкаська область: Звенигородка, Золотоноша, Кам'янка, Канів, Корсунь-Шевченківський, Сміла, Стеблів, Тальне, Умань, Черкаси, Чигирин.

Чернігівська область: Батурин, Борзна, Ічня, Качанівка, Козелець, Короп, Любеч, Ніжин, Новгород-Сіверський, Остер, Прилуки, Саднів, Сосниця, Тростянець, Чернігів.

Чернівецька область: Вижниця, Кіцмань, Лужани, Путила, Сторожинець, Усть-Путила, Хотин, Чернівці.

З М І С Т

Стор.

I. Загальні положення	3
II. Вимоги до комплексних досліджень історичних населених місць	4
III. Склад і зміст матеріалів, що фіксують історико-культурну спадщину	7
Історико-архітектурний опорний план	7
Матеріали історико-архітектурної інвентаризації забудови	13
Зони охорони пам'яток історії та культури	14
IV. Порядок погодження та затвердження	15
V. Використання	17
Додаток I. Завдання на розробку історико-архітектурного опорного плану та зон охорони пам'яток історії та культури міста /селища, села/	20
Додаток 2. Програмне завдання на проведення досліджень історико-культурної спадщини міста /селища, села/	21
Додаток 3. Список міст і селищ України з цінною комплексною історико-культурною спадщиною	23